

مطالعات پارلمانی تطبیقی (۷)
نحوه عضویت و تشکیل گروه‌های دوستی
در پارلمان‌های دنیا

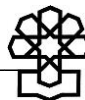
معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی
دفتر: مطالعات سیاسی

کد موضوعی: ۲۶۰
شماره مسلسل: ۱۴۸۱۵
اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۵

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده.....
۲.....	مقدمه.....
۳.....	گفتار اول - رسالت و اهداف گروه‌های دوستی در پارلمان‌های مختلف.....
۱۱.....	گفتار دوم - وضعیت گروه‌های دوستی پارلمانی در جمهوری اسلامی ایران.....
۱۳.....	گفتار سوم - جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۱۸.....	منابع و مآخذ.....

مطالعات پارلمانی تطبیقی (۷) نحوه عضویت و تشکیل گروه‌های دوستی در پارلمان‌های دنیا

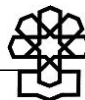
چکیده

«گروه‌های دوستی پارلمانی» که در برخی پارلمان‌ها با عنوان «گروه‌های دوستی بین‌المجالس» یا «گروه‌های دوستی و همکاری» یاد می‌شوند به گروه‌هایی اطلاق می‌شوند که قانونگذاران یک کشور برحسب تخصص خود به‌منظور توسعه روابط بین‌المجالسی با سایر کشورها تشکیل می‌دهند. ساختار، رسالت و ماهیت گروه‌های دوستی در پارلمان‌های مختلف متفاوت است که این امر ضرورت مطالعات پارلمانی تطبیقی بین آنها را افزایش داده است. آنچه مسلم است امروزه گروه‌های دوستی یکی از عناصر مهم توسعه دیپلماسی پارلمانی و معاضدت به دیپلماسی رسمی محسوب می‌شوند. به همین دلیل، یکی از اولویت‌های گروه مطالعات پارلمانی دفتر سیاسی در بخش دیپلماسی پارلمانی، تهیه سلسله گزارش‌هایی پیرامون نحوه عضویت و تأسیس این گروه‌ها در پارلمان‌های دنیا با هدف توانمندسازی هر چه بیشتر گروه‌های دوستی مجلس شورای اسلامی است.

مقدمه

«گروه‌های دوستی پارلمانی»،^۱ «گروه‌های دوستی بین پارلمانی»^۲ یا «گروه‌های دوستی و همکاری»^۳ به گروه‌هایی اطلاق می‌شود که درون پارلمان کشورها تشکیل شده و نهایت تلاش خویش را در جهت ارتقای روابط میان پارلمانی در بین کشورهای مختلف اعمال می‌کنند.^۴ هر چند این گروه‌ها، سخنگوی دولت خود یا حتی تمام نمایندگان پارلمانی که به آن تعلق دارند نیستند ولی نقش مهمی را در تسهیل و تسریع اولویت‌های سیاست خارجی یک کشور ایفا می‌کنند.^۵ ماهیت و محور شکل‌گیری این گروه‌ها در پارلمان‌های مختلف متفاوت است. برای مثال در برخی پارلمان‌ها همچون پارلمان استرالیا، گروه‌های دوستی حول محورهای زبانی، علمی و صنفی تشکیل شده‌اند.^۶ تعداد گروه‌های دوستی نیز در پارلمان‌های مختلف متفاوت است. برای مثال پارلمان رومانی ۹۰ گروه دوستی دارد که برخلاف لائوس با ۹۰ کشور به صورت مستقل ایجاد شده است.^۷ اسلوانی نیز ۷۰ گروه دوستی با پارلمان کشورهای مختلف دارد.^۸ در حالی که در مجلس شورای اسلامی، یک نماینده ریاست گروه دوستی با چندین کشور را برعهده دارد.

-
1. Parliamentary Friendship Groups
 2. Inter-Parliamentary Friendship Groups
 3. Parliamentary Group of Friendship and Cooperation
 4. [www.ump.assemblee-nationale.fr/lang/en/article.Php3 article=25](http://www.ump.assemblee-nationale.fr/lang/en/article.Php3%20article=25)
 5. <http://www.parliament.nz/en-nz/about-parliament/how-parliament-works/relationships/00HOOOCMPMPsFriendshipGroups1/parliamentary-friendship-groups>
 6. http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Friendship
 7. <http://www.cdep.ro/pls/parlam/structura.pr?leg=2012&idl=2>
 8. <https://www.dz-rs.si/wps/portal/en/Home/deloDZ/mednarodnaDejavnost/SkupinePrijateljstva>

در برخی پارلمان‌ها به صراحت مهمترین رسالت گروه‌های دوستی، کمک به توسعه روابط بین‌الملل عنوان شده است که از مصادیق آن می‌توان به پارلمان نیوزلند اشاره کرد.^۱ در مورد کنگره اسپانیا نیز مهمترین رسالت گروه‌های دوستی، ایفای نقش فعال در روابط بین‌الملل و مشارکت در اتحادیه‌های بین‌المجالس منطقه‌ای و اتحادیه بین‌المجالس آمریکای لاتین معرفی شده است.^۲

گفتار اول – رسالت و اهداف گروه‌های دوستی در پارلمان‌های مختلف

در پارلمان کره جنوبی، مهمترین رسالت گروه‌های دوستی، مشارکت فعال در توسعه دیپلماسی پارلمانی معرفی شده است. پارلمان کره جنوبی ۱۰۶ گروه دوستی با کشورهای دیگر تشکیل داده است.^۳ در این میان نقش احزاب و فراکسیون‌های پارلمانی در شکل‌گیری گروه‌های دوستی برجسته است.^۴ در هر گروه دوستی، ۲۰ نماینده حضور دارد که تناسب حزبی در میان اعضا رعایت شده است.^۵ کسانی که در هیچ حزبی نیستند می‌توانند در یک گروه مستقل عضو شوند.

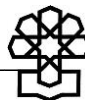
پاکستان در قیاس با سایر کشورهای آسیایی، مقررات مدون‌تری را در قبال گروه‌های دوستی وضع کرده است. برخی ضوابط تشکیل گروه‌های دوستی در این کشور عبارتند از :

1. <http://www.parliament.nz/en-nz/about-parliament/how-parliament-works/relationships/00HOOCMPMPsFriendshipGroups1/parliamentary-friendship-groups>
2. <http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Internacional>
3. http://korea.assembly.go.kr/int/act_04_02.jsp
4. http://korea.assembly.go.kr/int/act_04_01_02.jsp?eraco=19®ion=20002
5. http://korea.assembly.go.kr/int/org_07.jsp

- هر گروه دوستی پارلمانی، شامل ۶ نماینده است.
- ضرورت تشکیل گروه‌های دوستی جدید، توسط هیئت رئیسه مشخص می‌شود.
- نمایندگان ادوار مجلس پاکستان می‌توانند به‌عنوان، عضو وابسته در گروه‌های دوستی مشارکت کنند.
- هر عضو گروه در صورت تمایل به استعفا، باید آن را به اطلاع هیئت رئیسه برساند.
- مدیریت اجرایی گروه‌های دوستی پاکستان به کمیسیونی محول شده است که شامل رئیس، جانشین و حداقل پنج عضو گروه است. حد نصاب جلسات کمیسیون، سه نفر است.
- گروه‌های دوستی باید گزارش سالیانه از فعالیت‌های انجام شده خود را به هیئت رئیسه گزارش دهند.
- هر نماینده عضو گروه، فارغ از مسئولیت و جایگاه خود، تنها حق یک رأی را دارد.^۱
- ارمنستان از دیگر کشورهایی است که اهمیت ویژه‌ای را به گروه‌های دوستی می‌دهد. در این کشور نیز مرجعیت تعیین اعضای گروه‌های دوستی برعهده **فراکسیون‌ها و جناح‌های پارلمانی** است. این امر بیانگر این واقعیت است که یکی از مزیت‌های وجود فراکسیون‌ها و احزاب پارلمانی منسجم، شناسایی و تقویت گزینه‌های مناسب برای گروه‌های دوستی پارلمانی است. برای مثال در پارلمان ارمنستان، قبل از طرح نماینده پیشنهادی در کمیسیون امنیت ملی، نمایندگان در درون حزب یا فراکسیون، پیرامون نمایندگان مناسب برای تصدی رؤسای گروه‌های دوستی به یک اجماع درون حزبی می‌رسند.^۲

1. http://www.na.gov.pk/en/intro_relation.php#pakistan

2. <http://www.parliament.am/international.php?id=4&lang=eng>

در برخی کشورها با توجه به قرابت نزدیک وظایف و رسالت گروه‌های دوستی با حوزه روابط بین‌الملل، نظر وزارت خارجه آن کشور نیز دریافت می‌شود که از مصادیق آن می‌توان به **پارلمان ترکیه** اشاره کرد. در این کشور، گروه‌های دوستی در زیرمجموعه روابط بین‌المجالسی تعریف شده‌اند و قبل از تعیین رؤسای گروه‌های دوستی، نظر دولت در خصوص نماینده معرفی شده و میزان ضرورت و اهمیت آن گروه دریافت می‌شود. در هر گروه دوستی پارلمانی ترکیه، ۱۰ نماینده حضور دارد.

در پارلمان ترکیه نیز نقش احزاب و فراکسیون‌ها در ارتقای کیفی گروه‌های دوستی قابل توجه است. به طوری که احزاب به تناسب سهم خود در پارلمان، در هیئت رئیسه گروه‌های دوستی نیز مشارکت دارند. یک نماینده نمی‌تواند همزمان در دو گروه دوستی عضویت داشته باشد.^۱ در دیدارهای مهم نمایندگان گروه‌های دوستی، نخست وزیر یا وزرا نیز حضور دارند.^۲

هند نیز از دیگر کشورهایی است که بخشی از تحرکات دیپلماتیک پارلمانی خود را از مجاری گروه‌های دوستی دنبال می‌کند.^۳ در هر گروه دوستی، ۲۲ نماینده عضویت دارد. یک تفاوت پارلمان هند با سایر پارلمان‌ها در این نکته نهفته است که **اعضای گروه‌های دوستی برای حضور در این گروه‌ها بایستی ۵۰۰ روپیه پرداخت کنند.**^۴

در **پارلمان پرغال**، گروه‌های دوستی به‌عنوان یکی از اهرم‌های توسعه روابط بین‌الملل با کشورهای دوست معرفی شده‌اند. هر گروه بین ۲ تا ۷ عضو دارد که توسط

1. <https://global.tbmm.gov.tr/index.php/EN/yd/icerik/51>

2. <https://global.tbmm.gov.tr/index.php/EN/yd/icerik/51>

3. <http://164.100.47.132/LssNew/our%20parliament/parliament.htm>

4. <http://164.100.47.132/LssNew/our%20parliament/Indian%20Parliamentary%20Group.pdf>

احزاب مختلف سیاسی انتخاب می‌شوند. نمایندگان نمی‌توانند در بیش از ۳ گروه عضویت داشته باشند. ابتکار عمل تأسیس یک گروه دوستی، ممکن است توسط رئیس مجلس یا تعدادی از اعضای مجلس صورت گیرد. تأسیس رسمی آن نیاز به فرمان رسمی رئیس مجلس و انتشار نامه در نشریه مجلس دارد.

رئیس پارلمان پرتغال، تنها از ایجاد گروه‌های دوستی با کشورهای موافقت می‌کند پارلمانی را تصویب می‌کند که دو شرط اساسی زیر را داشته باشند:

(الف) دارای روابط دیپلماتیک با پرتغال باشند،

(ب) مجالس آنان به‌صورت آزادانه انتخاب شده باشد.

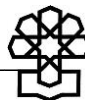
رئیس پارلمان قبل از اینکه نظرش پیرامون گروه دوستی را اعلام کند، **نظر مشورتی**

کمیسیون امور خارجی را دریافت می‌کند. هر گروه دارای یک رئیس، نایب رئیس و یک منشی است.^۱

در پارلمان **صربستان** نیز همانند پارلمان پرتغال، نقش هیئت رئیسه در تعیین رؤسای گروه‌ها، حذف یک گروه یا اضافه شدن گروه‌های دوستی جدید، پررنگ است. در این کشور گروه‌های دوستی را در زیرمجموعه «**همکاری‌های بین‌المللی**» آورده‌اند. نمایندگانی که خواستار تشکیل گروه دوستی با پارلمان دیگری‌اند، باید یک برنامه عملیاتی را به رئیس پارلمان پیرامون ضرورت ایجاد و اهداف گروه ارائه کنند.^۲ این امر نشانگر اهمیت گروه‌های دوستی در برنامه‌های راهبردی پارلمان‌ها و افزایش جایگاه برنامه‌ریزی‌های منسجم در سیاست‌های راهبردی گروه‌های مذکور است.

1. <http://www.en.parlamento.pt/InternationalRelations/>

2. <http://www.parlament.gov.rs/activities/international-cooperation/bilateral-activities/parliamentary-friendship-groups.603.html>

برخی دیگر از پارلمان‌ها، اولویت‌های اتحادیه جهانی بین‌المجالس را نیز در تبیین سیاست‌های راهبردی گروه‌های مذکور لحاظ می‌کنند. برای مثال پارلمان آلمان معروف به بوندستاگ تعاملات نزدیکی را با اتحادیه بین‌المجالس دارد و از محدود پارلمان‌هایی است که با نگاه به مقاصد و اهداف اتحادیه جهانی بین‌المجالس، رسالت گروه‌های دوستی خود را تبیین می‌کند.^۱ وظایف و رسالت گروه‌های دوستی در این کشور در زیرمجموعه روابط بین‌الملل تعریف شده است.

گروه دوستی پارلمانی در بوندستاگ، براساس اصول فراحزبی، تشکیل می‌شود و تنها اعضای مجلس فدرال آلمان، امکان پیوستن به گروه‌های دوستی پارلمانی را دارند و هیچ عضوی مجاز نیست به بیش از سه گروه بپیوندد. گروه‌های دوستی پارلمانی، مجدداً توسط رئیس در آغاز هر دوره انتخاباتی تشکیل می‌شود.^۲

در برخی دیگر از پارلمان‌ها با ایجاد کارگروه‌های تخصصی از کمیسیون‌های مختلف، عملکرد گروه‌های دوستی ارزیابی و رتبه‌بندی می‌شوند. برای مثال **پارلمان فرانسه**، برای ارزیابی عملکرد گروه‌های دوستی خود، کارگروهی را مشخص کرده است که به صورت دوره‌ای کارنامه و عملکرد رئیس و اعضای گروه را ارزیابی می‌کنند. در پارلمان فرانسه، گروه‌های دوستی براساس علائق قانونگذاران به کشوری خاص تعیین می‌شوند. اهمیت این گروه‌ها در مختصات دیپلماسی پارلمانی فرانسه به حدی است که در قانون آیین‌نامه مجلس ملی فرانسه، از اعضای آنان با عنوان بازیگران سیاست خارجی فرانسه یاد شده است.

1. <http://www.hellenicparliament.gr/en/Diethneis-Drastiriotites/Diethnes-Perivallon/Omades-Filias-All/>

2. http://www.bundestag.de/htdocs_e/bundestag/international/int_bez/allgemein/245920

شرایط عضویت در گروه‌های دوستی پارلمانی فرانسه نیز توسط یک مجمع پارلمانی مشخص می‌شود. در شرایطی که امکان تشکیل گروه پارلمانی با کشوری مشخص مقدور نباشد، این کشور تشکیل آن گروه را مسکوت نگه می‌دارد.

در برخی کشورها نیز، وظایف گروه‌های دوستی به سمت اهداف خاصی متمرکز شده است. این موضوع در کشورهای اسکاندیناوی مثل دانمارک، سوئد و فنلاند پررنگ‌تر است. برای مثال در پارلمان فنلاند، گروه‌های دوستی، ذیل عنوان «شبکه‌ها، گروه‌های همکاری و جوامع دوستی»^۱ فعالیت می‌کنند. گروه‌های دوستی در این کشور، مهمترین رسالت خود را تحقق دو هدف زیر عنوان کرده‌اند:

- تقویت انسجام فرهنگی با کشورهایی که از یک قرابت فرهنگی برخوردارند.

- تقویت رایزنی‌های حقوق بشری با سایر پارلمان‌ها با تمرکز بر حقوق زنان، به همین

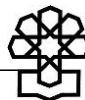
دلیل نقش زنان در گروه‌های دوستی پارلمانی فنلاند محسوس است.^۲

در برخی پارلمان‌ها، وظایف و رسالت گروه‌های دوستی در زیرمجموعه انجمن‌های پارلمانی آورده می‌شود. برای مثال در پارلمان سوئد، از گروه‌های دوستی با عنوان «شبکه‌ها و انجمن‌های دوستی»^۳ نام برده می‌شود. پارلمان سوئد دارای ۴۹ انجمن و شبکه دوستی است. نمایندگان براساس علائق و منافع خود حول کشور خاص، انجمن دوستی آن را شکل می‌دهند. آنها، گاهی اوقات سمینارهایی را برگزار می‌کنند که سفرای کشورها در سوئد نیز برای کسب اطلاعات پیرامون توسعه در آن کشور به آن دعوت

1. Networks, friendship societies and cooperation groups

2. <https://www.eduskunta.fi/EN/kansanedustajat/verkostot/Pages/default.aspx>

3. Friendship associations and networks

می‌شوند.^۱ در پارلمان سوئیس نیز تنها انجمن پارلمانی سوئیس - آمریکا تشکیل شده است که مهمترین هدف آن، ایجاد فرصت‌های بیشتر برای گفتگوی سیاسی بین قانونگذاران هر دو کشور معرفی شده است.

در قانون آیین‌نامه داخلی پارلمان استرالیا، از گروه‌های دوستی با عنوان «گروه‌های کشوری و شبکه‌های پارلمانی»^۲ نام برده شده و هدف آنها توانمندسازی روابط خارجی عنوان شده است. در قانون آیین‌نامه داخلی استرالیا تصریح شده است که یکی از ظرفیت‌های پارلمان استرالیا برای معاضدت به دیپلماسی رسمی، بهره‌گیری از ظرفیت این گروه‌ها در راستای تقویت منطقه‌گرایی است. در همین راستا تاکنون ۱۱ شبکه پارلمانی بر مبنای توسعه منطقه‌گرایی در پارلمان این کشور ایجاد شده است. گروه‌بندی کشورها در هر شبکه پارلمانی بر مبنای مناطق قاره‌ای و جغرافیایی سازمان ملل متحد است. برای نمونه شبکه پارلمانی استرالیا-آفریقا شامل موروکو و آفریقای شمالی و شبکه پارلمانی استرالیا-آمریکایی‌ها شامل برزیل، کانادا، شیلی، کوبا، مکزیک، ایالات متحده آمریکا است.^۳

در پارلمان کانادا، از گروه‌های دوستی با دو عنوان «انجمن‌های پارلمانی»^۴ و «گروه‌های بین‌پارلمانی»^۵ نام برده می‌شود.

هر چند انجمن‌های پارلمانی از لحاظ فعالیت‌ها و اهداف، متفاوت هستند اما هر

1. <http://www.riksdagen.se/sv/Sa-funkar-riksdagen/Internationellt-arbete/Vanskapsforeningar/>

2. Parliamentary Networks and Country Groups

3. http://www.aph.gov.au/About_Parliament/International_Program/Parliamentary_Networks

4. Parliamentary Associations

5. Interparliamentary groups

انجمن از مختصات ویژه‌ای، برخوردارند که اهم آنها عبارتند از:

- آنها منافع کشورشان را در خارج، ترویج می‌کنند.
- در سطوح دوجانبه و چندجانبه عمل می‌کنند.
- متشکل از اعضای سنا و نمایندگان مجلس عوام، هستند.
- اعضا به‌طور منظم و در مجمع عمومی سالیانه، یکدیگر را ملاقات می‌کنند.
- هر انجمن یک دبیرخانه مسئول برای انجام فعالیت‌های روزانه‌اش دارد.
- شورای بین‌پارلمانی مشترک (JIC) که تحت اقتدار رؤسای مجلس سنا و عوام عمل می‌کند مسئول تعیین تمام امور بودجه و اداری مربوط به انجمن پارلمانی است.^۱

ویژگی‌های گروه‌های بین‌پارلمانی نیز عبارتند از:

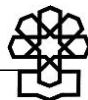
- چهار گروه بین‌پارلمانی رسمی، در پارلمان کانادا فعالیت می‌کنند. سه گروه کانادا - آلمان، کانادا - رژیم صهیونیستی و کانادا - ایتالیا از سال ۱۹۸۱ به‌طور رسمی فعال هستند و گروه کانادا - ایرلند نیز از ۲۰۰۴ به‌صورت رسمی فعال شده است.
- هدف از این گروه‌های بین‌پارلمانی تقویت روابط بین اعضای پارلمان کانادا و کسانی است که در کشورهای مربوط به همکاری متقابل و تفاهم بین ملت‌ها، می‌پردازند.
- این گروه‌ها، هیچ بودجه‌ای دریافت نخواهند کرد. تنها منبع درآمدشان، حق عضویت فردی نمایندگان پارلمان است.^۲

در **کنگره آمریکا** از گروه‌های دوستی با عنوان «**انجمن کنگره**»^۳ نام می‌برند. این انجمن‌ها مشتمل بر جوامع قومی، زبانی و مذهبی متعددی‌اند. بر مبنای فهرست منتشره

1. <http://www.parl.gc.ca/IIA/Default.aspx?Language=E&DCId=4&DTId=5&P=overview>

2. <http://www.parl.gc.ca/IIA/Default.aspx?Language=E&DCId=4&DTId=5&P=overview>

3. Congressional caucus

کنگره، بیشترین انجمن‌های پارلمانی کنگره حول مسائل بهداشتی، قومیت‌ها، مناطق جغرافیا تشکیل شده‌اند. مانند انجمن انرژی اقیانوس اطلس، انجمن آمریکایی‌های آسیای پاسیفیک، انجمن مسائل ارمنی‌ها و انجمن اقلیت‌های مذهبی در خاورمیانه.^۱ به عبارتی یکی از مهمترین رسالت گروه‌های دوستی یا انجمن‌های کنگره، تقویت روابط راهبردی با متحدان دور و نزدیک براساس قرابت‌های جغرافیایی و مذهبی است. در پارلمان‌های آذربایجان، بنگلادش، بوسنی، برزیل، هند، کره، هلند، لهستان، قطر و سودان نیز، گروه‌های دوستی در قالب انجمن‌های پارلمانی فعالیت می‌کنند.^۲

گفتار دوم – وضعیت گروه‌های دوستی پارلمانی در جمهوری اسلامی ایران

موضوع تشکیل گروه‌های دوستی پارلمانی در دوره دوم مجلس شورای اسلامی مطرح شد. در این دوره مجالس قانونگذاری برخی کشورهای نزدیک به جمهوری اسلامی ایران پیشنهاد تشکیل گروه دوستی پارلمانی به مجلس شورای اسلامی را ارائه کردند که به دلایل شناخت کم قانونگذاران از کارکرد این گروه‌ها، مشکلات ناشی از جنگ تحمیلی و کمبود امکانات اجرایی، تشکیل این گروه‌ها محقق نشد. بنابراین بررسی روند افزایشی گروه‌های دوستی از مجلس سوم کلید خورد. در این میان روند افزایشی و رشد کمی و کیفی گروه‌های دوستی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران بیانگر این واقعیت است که مجلس شورای اسلامی بخشی از تحرکات دیپلماسی پارلمانی خود را از طریق ساماندهی و جهت‌دهی به

1. <https://www.eda.admin.ch/countries/usa/en/home/representations/embassy-washington/embassy-tasks/political-and-legal-affairs/friends.html>

2. http://cha.house.gov/sites/republicans.cha.house.gov/files/documents/cmo_cso_do cs/114CMOList%283.17.15%29.pdf

گروه‌های دوستی دنبال می‌کند و پیش‌بینی می‌شود با توجه به تقویت جایگاه مجالس قانونگذاری در روابط بین‌الملل، نقش‌آفرینی گروه‌های دوستی در روابط منطقه‌ای و بین‌المللی افزایش یابد. تعداد گروه‌های دوستی مجلس نهم ۱۰۹ گروه است که برخی از آنها غیرفعال هستند. بیشترین افزایش گروه‌های دوستی در مجلس ششم کلید خورد. تغییر در ساختار گروه‌ها، تقویت نقش دبیر گروه، افزایش اهداف و محورهای فعالیت این گروه‌ها، نقش‌آفرینی بیشتر هیئت رئیسه مجلس، پررنگ‌تر شدن جایگاه کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی و تقویت نقش اداره کل بین‌الملل مجلس در عملکرد گروه‌ها از مواردی بودند که در اصلاحیه اساسنامه پیشنهادی گروه‌های دوستی پارلمانی مجلس نهم به آنها توجه شده است.

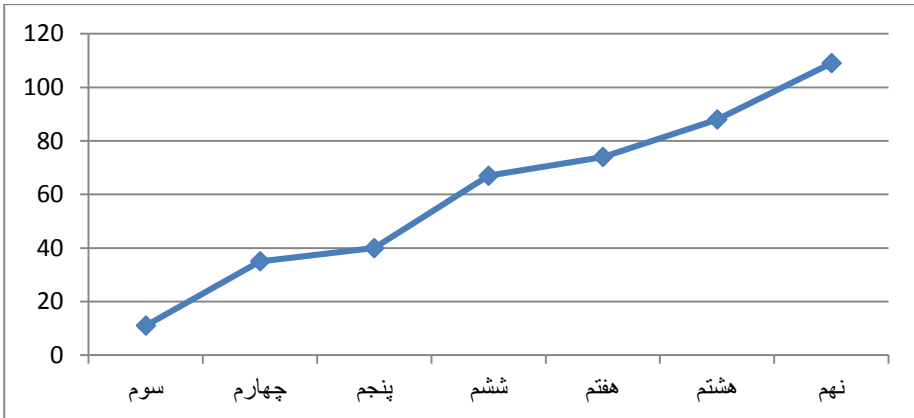
در مجلس نهم با احتساب ۲۹۰ قانونگذار و تعداد (۱۰۹) گروه دوستی در ترکیب گروه‌ها، تعداد بیشتری از کشورها در ۲۹ ترکیب گروه‌های دوستی مجلس شورای اسلامی گنجانده شده‌اند. در مجلس نهم ترکیب‌هایی شامل میانگین (۴) الی (۵) گروه و در برخی مواقع حتی (۹) گروه ایجاد شده‌اند. البته برخی گروه‌ها همانند (گروه‌های دوستی ایران و لبنان، کویت، امارات و اردن) به‌صورت مجموعه‌های تک‌گروهی درآمده‌اند که به‌نظر می‌رسد به‌دلیل اهمیت بالای این کشورها برای مجلس شورای اسلامی بوده است. جایگاه قانونگذاران زن نیز در گروه‌های دوستی پارلمانی مجلس نهم با تغییرات زیر همراه شد.

- بسیاری از نمایندگان زن به‌صورت انفرادی در گروه‌ها حضور دارند.
- تمامی نمایندگان زن مجلس نهم در گروه‌های دوستی عضویت دارند.
- هیچ نماینده زنی به ریاست هیچ‌کدام از گروه‌های دوستی انتخاب نشده است.

روند افزایشی تعداد گروه‌های دوستی پارلمانی از دوره سوم تا نهم مجلس شورای اسلامی را می‌توان به صورت نمودار زیر نشان داد.

نمودار ۱. روند رشد گروه‌های دوستی پارلمانی از دوره سوم تا نهم مجلس شورای اسلامی

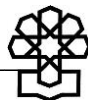

گفتار سوم – جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

مهمترین نتایج حاصل از بررسی تطبیقی رسالت و اهداف گروه‌های دوستی در مجلس شورای اسلامی و سایر پارلمان‌های دنیا عبارتند از:

۱. برخی پارلمان‌ها مانند پاکستان برای بهره‌گیری از تجارب نمایندگان گذشته، از حضور نمایندگان با تجربه ادوار گذشته مجلس نیز با عنوان عضو مشاور یا عضو وابسته استفاده می‌کنند.

۲. اهمیت و جایگاه گروه‌های دوستی در پیشبرد دیپلماسی پارلمانی به حدی است که در برخی کشورها، هیئت رئیسه پارلمان به صورت مستقیم پیرامون نحوه تأسیس یا خروج یک عضو از گروه تصمیم‌گیری می‌کند.
۳. در آیین‌نامه داخلی برخی پارلمان‌ها، به منظور ارتقای کیفی گروه‌های دوستی در حوزه روابط دیپلماتیک پارلمانی، این گروه‌ها مکلف شده‌اند به صورت سالانه عملکرد خود را به هیئت رئیسه کنگره گزارش دهند.
۴. امروزه با پیچیدگی و افزایش خرد جمعی در حوزه روابط بین‌الملل، نقش احزاب و فراکسیون‌های پارلمانی نیز در چینش و ترکیب گروه‌های دوستی افزایش یافته است. به طوری که با گذشت زمان بر تعداد پارلمان‌هایی که از نظرات مشورتی فراکسیون‌ها برای تعیین اعضای گروه استفاده می‌کنند در حال افزایش است. قطعاً قانونمندی‌سازی وظایف و فعالیت فراکسیون‌های مجلس شورای اسلامی، می‌تواند مقدمه‌ای برای افزایش نقش احزاب در فرآیندهای تقنینی، نظارتی و دیپلماسی پارلمانی را فراهم کند.
۵. در اکثر پارلمان‌های اروپایی مورد مطالعه، دستورالعمل مشخصی برای افزایش همکاری‌ها و هماهنگ‌سازی رایزنی‌ها بین گروه‌های دوستی و دستگاه سیاست خارجی آن کشور برقرار شده است تا از اقدامات غیرهمسو پیشگیری شود. در همین راستا، تقویت هم‌اندیشی بین رؤسای گروه‌های دوستی مجلس شورای اسلامی با مسئولین ذیربط در وزارت امور خارجه می‌تواند الگوی خوبی برای تعامل دولت و مجلس در حوزه سیاست خارجی باشد. قطعاً این نوع تعاملات و رایزنی‌ها می‌تواند دستاوردهای گروه‌های دوستی مجلس شورای اسلامی را تقویت کند.
۶. برخی مواقع رویه و مقررات پارلمانی بدین صورت است که این گروه‌ها بیشتر

خودمختار و خودکنترل هستند و تمام اجزای گروه برعهده خودشان است. این امر در گذشته موجب می‌شد که رفتارهای متناقضی بین دیپلماسی پارلمانی و رسمی ایجاد شود. به همین دلیل در چند سال اخیر، پارلمان‌ها در قوانین آیین‌نامه داخلی خود با هدف حداکثر بهره‌وری از گروه‌های ذیربط، خواستار تدوین و تصویب اساسنامه گروه‌های دوستی در پارلمان شده‌اند.

۷. پارلمان‌ها به منظور ارتقای کیفیت گروه‌های دوستی، تلاش کرده‌اند رؤسای این گروه‌ها منحصر به جناح اکثریت پارلمان نباشد بلکه با تعیین شرایط مشخص، به سمت تقویت تخصص محوری و نگاه فرا جناحی گام برمی‌دارند. در نتیجه تقویت رویکرد فرا جناحی در تعیین رؤسای گروه‌های دوستی، یکی از ملزومات توانمندسازی این گروه‌ها محسوب می‌شود.

۸. موضوع دیگری که در تعیین رؤسای گروه‌های دوستی مورد توجه قرار گرفته است، رعایت قرابت فرهنگی یا مذهبی با کشور موردنظر است. برای مثال در کشور هند، یکی از اولویت‌های انتخاب رئیس گروه با کشورهای هم‌چون افغانستان، نپال یا بنگلادش، آشنایی رؤسای گروه‌ها با مختصات اجتماعی، هویتی و فرهنگی آن کشور است.

۹. با پیچیدگی و گسترش روابط بین‌الملل، وظایف و رسالت گروه‌های دوستی نیز افزایش یافته و فقط به اهداف سیاسی منحصر نشده است. برای مثال یکی از مهمترین اهداف گروه‌های دوستی در کنگره اسپانیا که در قانون آیین‌نامه داخلی به آن تصریح شده است، تقویت قرابت فرهنگی بین کشورهای اسپانیایی‌زبان است. در همین چارچوب، در جمهوری اسلامی ایران نیز با توجه به ماهیت غیررسمی این گروه‌ها، می‌توان از ظرفیت‌های آن برای توسعه روابط با کشورهای دارای قرابت فرهنگی با ایران بهره‌برداری

کرد که از مصادیق آن می‌توان به نقش گروه‌های دوستی مجلس شورای اسلامی در گسترش روابط با مجالس کشورهای فارسی‌زبان اشاره کرد.

۱۰. مطالعه تطبیقی کشورهای دارای نظام پارلمانی پیشرفته نشان از این واقعیت دارد که جایگاه گروه‌های دوستی در مجالس قانونگذاری این کشورها به صورت قاعده‌مندی تقویت شده است و بخش قابل توجهی از تحرکات دیپلماسی پارلمانی این کشورها از طریق نظام‌مند کردن فعالیت این گروه‌ها دنبال می‌شود.

۱۱. ماهیت غیررسمی گروه‌های دوستی پارلمانی، قدرت مانور دیپلماتیک نمایندگان در حوزه سیاست خارجی را افزایش داده است، زیرا برخی محدودیت‌های فراروی وزارت امور خارجه، برای آنان وجود ندارد. به همین دلیل در پارلمان اکثر کشورها، قانونگذارانی را برای مدیریت این گروه‌ها انتخاب می‌کنند که از دانش، تجارب و ابتکارات فردی لازم برای ارتقای روابط بین‌المجالسی با سایر کشورها برخوردار باشند.

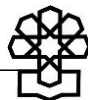
در پایان می‌توان نتیجه گرفت پارلمان‌ها به‌منظور تقویت جایگاه گروه‌های دوستی در منظومه دیپلماسی پارلمانی خود؛ ۱۳ اصل زیر را در فرآیند توسعه گروه‌های دوستی مورد توجه قرار می‌دهند:

اصل اول - دریافت مستمر نظر دستگاه سیاست خارجی در خصوص بازتاب و عملکرد فعالیت گروه‌های ذیربط در خارج کشور.

اصل دوم - استفاده از نظرات مشورتی احزاب و فراکسیون‌های پارلمانی.

اصل سوم - ضرورت آشنایی رئیس و اعضای گروه با مختصات هویتی، فرهنگی و زبانی کشور هدف.

اصل چهارم - لزوم آشنایی نماینده با اصول و فنون دیپلماسی.

اصل پنجم - استفاده از تجارب انباشته شده نمایندگان ادوار گذشته پارلمان.

اصل ششم - بومی‌سازی تجارب موفق سایر پارلمان‌ها.

اصل هفتم - لحاظ کردن ملاحظات و سیاست‌های اتحادیه جهانی بین‌المجالس.

اصل هشتم - تقویت حضور زنان نماینده در ترکیب گروه‌های دوستی پارلمانی.

اصل نهم - تشکیل انجمن رؤسای گروه‌های دوستی با رویکرد تسریع در فرآیند

تبادل تجربیات یکدیگر.

اصل دهم - ضابطه‌مند کردن فعالیت گروه‌های دوستی با تصویب اساسنامه مرتبط.

اصل یازدهم - ایجاد مجاری لازم برای دریافت نظرات سازمان‌های مردم‌نهاد و

انجمن‌های علمی.

اصل دوازدهم - استفاده از نظریات مشورتی لابی‌های همسو در کشور هدف.

اصل سیزدهم - نظارت و ارزیابی مستمر دستاوردهای گروه و گزارش سالیانه رئیس

گروه در کمیسیون سیاست خارجی.

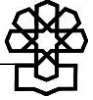
مطالعه تطبیقی پارلمان‌های دنیا نشان می‌دهد پارلمان‌هایی که حداکثر اصول

فوق‌الذکر را در سیاستگذاری گروه‌های دوستی لحاظ کرده‌اند، به همان میزان عمق نفوذ

و تأثیرگذاری دیپلماسی پارلمانی خود را در عرصه روابط بین‌الملل افزایش داده‌اند.

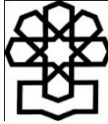
منابع و مأخذ

1. Networks, friendship societies and cooperation groups
2. <http://164.100.47.132/LssNew/our%20parliament/parliament.htm>
3. http://korea.assembly.go.kr/int/act_04_01_02.jsp?eraco=19®ion=20002
4. http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Friendship
5. <http://www.cdep.ro/pls/parlam/structura.pr?leg=2012&idl=2>
6. <http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Internacional>
7. <http://www.en.parlamento.pt/InternationalRelations/>
8. <http://www.hellenicparliament.gr/en/Diethneis-Drastiriotites/Diethnes-Perivallon/Omades-Filias-All/>
9. http://www.na.gov.pk/en/intro_relation.phppakistan
10. <http://www.parliament.gov.rs/activities/international-cooperation/bilateral-activities/parliamentary-friendship-groups.603.html>
11. <http://www.parliament.am/international.php?id=4&lang=eng>
12. <http://www.parliament.nz/en-nz/about-parliament/how-parliament->
13. <http://www.parliament.nz/en-nz/about-parliament/how-parliament- friendship->
14. ¹ <http://www.riksdagen.se/sv/Sa-funkar-riksdagen/Internationellt-arbete/Vanskapsforeningar/>
15. <https://global.tbmm.gov.tr/index.php/EN/yd/icerik/51>
16. <https://www.eda.admin.ch/countries/usa/en/home/representations/embassy-washington/embassy-tasks/political-and-legal-affairs/friends.html>
17. <https://www.eduskunta.fi/EN/kansanedustajat/verkostot/Pages/default.aspx>
18. <http://164.100.47.132/LssNew/our%20parliament/Indian%20P>

arliamentary%20Group.pdf

19. http://cha.house.gov/sites/republicans.cha.house.gov/files/documents/cmo_cso_docs/114CMOList%283.17.15%29.pdf
20. http://www.aph.gov.au/About_Parliament/International_Program/Parliamentary_Networks<http://www.parl.gc.ca/IIA/Default.aspx?Language=E&DCId=4&DTId=5>
21. http://www.bundestag.de/htdocs_e/bundestag/international/int_bez/allgemein/2459
22. <http://www.parl.gc.ca/IIA/Default.aspx?Language=E&DCId=4&DTId=5&P=overview>
23. [https://www.dzrs.si/wps/portal/en/Home/deloDZ/mednarodna Dejavnost/SkupinePr](https://www.dzrs.si/wps/portal/en/Home/deloDZ/mednarodna_Dejavnost/SkupinePr)

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۴۸۱۵

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: مطالعات پارلمانی تطبیقی (۷) نحوه عضویت و تشکیل گروه‌های دوستی در پارلمان‌های دنیا

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه مطالعات پارلمانی)

تهیه و تدوین کنندگان: سیدحسین حسینی، سمیه زمانی

ناظر علمی: مصطفی دلاورپوراقدم

متقاضی: معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. گروه‌های دوستی پارلمانی

۲. روابط بین‌المجالس

۳. منطقه‌گرایی

۴. دیپلماسی پارلمانی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵/۲/۱۵